

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Naročnina četrletno 15 Din

za pol leta 30 Din

za vse leto 60 Din

Posamezne številke 1.50 Din

V z a m e j s t v o celoletna naročnina 90 Din

Ljubljana, 27. avgusta 1937.



Upravništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17

Poštočkovni račun:

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo

Oglasi po tarifu

Tiska Zadruga tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

Politična „pamet“

I.

Izgube, ki so nas Slovence zadele zadnji dve desetletji, je v prvi vrsti kriva naravnost nerazumljiva naivnost znatnega dela slovenskega meščanstva in tako imenovane inteligence. Otročje so zaupali geslu o samoodločbi narodov. Politiki niso pristali na znano »Wilsonovo črto«, po kateri bi bila italijanska meja pomaknjena dosti bolj na jug in katero bi bil priznal tudi italijanski ministrski predsednik Nitti, ki bi bila spričo londonskega pakta še dosti ugodna za nas. Slepo so verjeli v zavednost koroških Slovencev in so napravili najhujšo napako s tem, da niso z vojaštvom zasedli cele slovenske Koroške, kar bi nam bilo edino zagotovilo posest slovenskega dela Koroške. Še strahotnejša je bila naivnost tistih, ki so bili zaverovani v nekakšen »jugoslovenski nacionalni unitarizem« in so mislili, da je za nas Slovence edino v njem rešitev. V resnici so pa bile te fraze le limanice, ki je z bistrim očesom spoznal slabo stran nekega dela slovenskega meščanstva in mu pretkano nastavil past, v katero so se ti ljudje v resnici tudi ujeli: zavržli so slovenstvo in glasovali za centralizem, mu s tem izročili vso moč nad Slovenijo in mu prepustili tudi razpolaganje s slovenskim denarjem.

II.

Nikdar si »jugoslovenski unitaristi«, ki so med nami, niso bili na jasnem, kakšno je bilo zgodovinsko dogajanje in kakšna je v resnici stvar. O osvoboditvi Slovencev so si domišljevali in si še domišljejejo nemogoče pravljice, ko je pa edino resnično to, da je velika antanta zmagala samo s pomočjo ameriškega dolarja.

Saj je l. 1918 prvi lord angleške admiralitete Curzon vzkliknil: »Po valovih petroleja smo priplavali do zmage!« Za osvoboditev se imamo zahvaliti torej pred vsem Rockefellerju in ameriškem denarju. Veliki in dragoceni so bili sicer napori naših vojakov na soški fronti in naših prostovoljcev v antantinih armadah, pa tudi srbske vojske.

Brez Amerike težko da bi prišlo do tako uničujočega poraza centralnih sil in kompromis bi bil zelo verjeten.

Vsak je doprinesel svoje žrtve za osvoboditev, Srbi na en način, Hrvati in Slovenci pa na drug način.

Po jugoslovanskem unitarizmu smo

Za vsakogar bi potemtakem moralo biti jasno,

Našim prijateljem!

Naš tednik »Slovenija« je treba razširiti kar največ mogoče. Prepričani smo, da to žele ne le naši dosedanja naročniki, ampak vsi prepričani Slovenci. Zato prosimo vse naše naročnike in prijatelje, da naj nam pridobivajo novih naročnikov. To zato, da list stvarno podpro in pa da se slovenska misel čimbolj razširi. Našemu tedniku je treba že zaradi kritja stroškov, ki so veliki, novih plačujočih naročnikov, da ne omagamo.

Naslove novih naročnikov naj pošiljajo naši prijatelji na naslov: UPRAVA TEDNIKA »SLOVENIJA«, LJUBLJANA, TYRŠEVA CESTA 17.

Uprava tednika »Slovenija«

da je za Slovenijo najbolj poguben tisti državni sestav, ki se imenuje jugoslovensko-nacionalno-unitaristični. Zavestno govore neresnico tisti, ki trdijo, da je edino ta sestav za Slovenijo odrešilen.

Pomagači te propagande v Sloveniji so časopisi tako imenovane nacionalne smeri. Nikdar ne bodo listi te vrste zagovarjali potreb Slovenije, nikdar ne bodo poudarjali, da je unitarizem poguba za Slovenijo, temveč skušajo s poplavo fraz in praznih besed vplivati na tiste, mlo rečeno, naivne ljudi, ki so nam Slovincem povzročili že toliko slabega. Ti listi pobijajo vse, kar je slovenskega, smešijo vse, kar bi moglo utrditi slovensko narodno zavest. Med Srbi bi tako časopisje bilo nemogoče. Tudi med Hrvati ga ni najti, saj so celo zagrebške »Novosti« morale opustiti svoje jugoslovensko propagandno pisanje. Samo nam Slovincem je bila prihranjena ta sramota, da v slovenskem jeziku izhajajo listi, ki pišejo v zoperslovenskem smislu. Če bi med Slovenci bila tista narodna zavednost, kakor je med Hrvati ali Srbi, bi to časopisje pri nas bilo že davno izginilo. Da pa ima vendarle bralce in odjemalce, je dokaz, da imamo Slovenci med seboj celo vrsto politično do slaboumnosti naivnih ali pa pokvarjenih ljudi, ki so se za časa Avstrije vdajali nemškemu vplivu,

zato ker sami nimajo nebene samozvesti, nobene hrbtenice, in zaupajo samo tistemu, kar je tuje. Najbolj usodno pri teh ljudeh je, da verjamejo puhlici o jugoslovanskem nacionalnem unitarizmu, pa ne vidijo bizantinsko-židovskega obraza, ki pod to krinko pohlepno steguje svoje požrešne roke po našem slovenskem denarju. Marsikateremu bi se pa odprle oči, če bi sem in tja bral tuje, n. pr. francoske liste, ki so vedeli poročati, koliko sto in sto milijonov so ti jugoslovenci že naložili denarja v švicarskih in pariških bankah — »za svaki slučaj«.

III.

Kdor torej pristaja na jugoslovanski nacionalni unitarizem, hoče Sloveniji slabo; kdor dela za slovensko finančno avtonomijo, gleda stvarno na naše razmere in ve, da je le v finančni osamosvojitvi rešitev Slovencev.

Koledar dveletke po uradnih obvestilih

(Dalje)

26. 4. 1936: Jugoslovanski vojni prostovoljci sprejmejo na kongresu resolucijo, v kateri ugotovijo med drugim, da so vsa tri plemena en edini in nedeljivi jugoslovanski narod. Za prostovoljce iz Slovenije podpišejo to resolucijo: Josip Hudina, dr. Stanko Tominec, Josip Jeras, Fedor Šlajmer in Viktor Grčar, bivši soc. demokratiški mariborski župan.

3. 5. 1936: Akcijski odbor JNS sporoči javnosti, da se pripravlja JNS na svoj kongres, ki bo junija meseca. — V Bosanskem Petrovcu izjavi minister Gjura Janković, da »Srbi ne bodo šli v Kupinec, temveč naj tisti, ki se hočejo sporazumeti, dospejo v Belgrado«.

5. 5. 1936: Dr. Kreku se — po poročilu v »Slovencu« — godi kot Homerju z razliko, da ga troje, ne sedem krajev šteje za svojega. V zvezi s tem se predstavi dr. Krek na shodu v Poljanah — v enem izmed treh krajev — z besedami: »Vem, da je mnoge izmed vas privedla semkaj radovednost, kakšen je tisti pob iz Leskovce, ki je minister postal.« Minister govori nato dve uri pred 2000 zborovalci in žanje viharno odobravanje, ko omeni dr. Korošca kot nedvomno najbolj sposobnega državnika v Jugoslaviji.

6. 5. 1936: V žedniku pri Subotici shod JRZ. Govori dr. Rogić, minister telovadbe, ki se dotakne

Nikdar še niso nacionalci povedali, kakšno korist ima Slovenija od unitarizma. Vsak čas pa je vsakdo lahko videl, kako Slovenija pod unitarizmom nazaduje

Ves sestav unitarizma je napravljen tako in edino v ta namen, da odvaja denar iz Slovenije.

Dr. Kramer je l. 1931. »dobil« v Sloveniji vseh 25 mandatov in vse senatorske sedeže. Imel je sijajno priložnost, da dokaže, kako in koliko se da v unitarističnem sestavu doseči za Slovenijo. In kaj smo videli? Glasoval je z vsemi svojimi poslanci in senatorji za vse odredbe, ki so spravljale denar iz Slovenije, za vse fondne in finančne zakone, za prenos pupilarnih denarjev v Državno hipotekarno banko, pristal je na vse sto in sto milijonske investicije v južnih krajih. In kaj je dosegel za Slovenijo? Naj nam »Jutro« kar po vrsti našteje!

Zato pa, kdor je dober Slovenec — je zoper-unitarist. Kdor pa je jugoslovanski nacionalist — je za izkoriščanje Slovenije. Unitaristična »pamet« je kriva naše stiske!

A. D.

V s a k

zaveden Slovenec naj bo naročnik

„Slovenije“!

tudi hrvaškega vprašanja. Njegova določitev, da razen skupne Jugoslavije in dinastije, ki naj bo sta izven diskusije, ni predmeta, o katerem se ne bi iskalo ali smelo iskati sporazuma, napravi dober vtisk v javnosti.

10. 5. 1936: V Ljubljani konferenca JRZ za dravsko banovino. Dr. Korošec razpravlja o svojih zamislekih glede važnejših vprašanj zunanje in notranje politike. Obravnava v prvi vrsti volitve v Franciji, zmago Italije v Afriki, dogodke v skupščini z dne 6. 3. t. l., graja plaz laži, s katerimi obsipajo nasprotniki vlade njeno delo in delo JRZ, razloži afero »Feniks« in opiše povoljni razvoj JRZ, v katero se vabijo vsi pozitivni elementi iz vseh bivših strank k sodelovanju. V sklepu govora izreče upanje, da je povedal vse, kar je važno. — V Belgradu predava dr. Milan Gavrilović v »ustnih novicah« o zahtevkih dr. Mačka in Hrvatov.

13. 5. 1936: Po uvodniku »Jutra« sodeč je osnovna misel države v programu JNS, ki se nahaja v koreniti reorganizaciji. — Na shodu JRZ v Belgradu govori dr. Stojadinović o stranki: »Mi nismo niti fašistična, niti stranka družbenih ekstremov. Prizadevamo si ustvariti jugoslovanski nacionalizem, ali ne z dekreti in naredbami, temveč resnični jugoslovanski nacionalizem.«

Modno blago!!!

Nogavice, rokavice, vsakovrstno
damsko in moško perilo, žepni
robci, brisače, ogledala, ščetke,
turistovske potrebščine dobite

n a j c e n e j e

pri Petelinc, Ljubljana

ob vodi, blizu Prešernovega spomenika

17. 5. 1936: »Slovenec« piše pod naslovom »Uspehi poštenega dela« med drugim: »Politično življenje, ki je pod diktaturo čisto zamrznilo, je znova oživelo. Komaj eno leto je minulo, odkar so Stojadinovič, Korošec in Spah prijeli za krmilo države, da rešijo ljudstvo propada, že je vse javno mišljenje in delovanje usmerjeno v pravi tir demokracije, ki zahteva soglasje vlade z ljudstvom in njegovimi potrebami.« — V Sarajevu je izvoljen na banovinski konferenci JRZ za predsednika banovinskega odbora JRZ za drinsko banovino dr. Spaho; v daljšem govoru naglašja dr. Spaho, da ni dovolj, če se komunistična propaganda pobija z zakoni in naredbami, temveč se je treba tudi stvarno brigati za kmeta in delavca. — Na shodu v Dubici zanika Hodžera, da bi bili borbaši fašisti, v Mostarju pa razpravlja Ljotić o psalmih svojega programa. — V Velikih Laščah govori na shodu JRZ dr. Krek in pravi med drugim: »Boljša je najslabša vlada, kakor katerakoli druga vlada, v kateri sedi naš nasprotnik. Danes je dr. Korošec poleg dr. Stojadinoviča in dr. Spaha tako močan, da se v garnituri vlade sicer lahko kaj spremeni, a dr. Korošec se ne bo spremenil.«

19. 5. 1936: »Samouprava« poroča ob priložnosti, ko so Starhemberga v Avstriji odstranili iz vlade, da vlada v naši državi tiskovna svoboda. »Vreme« pa trdi, da široke samouprave škodujejo ženskim obrtnim šolam, ker je pokazala skušnjo, da postavljajo banovine na te šole samo lepe in mlade učiteljice ne glede na njihove (strokovne) sposobnosti.

21. 5. 1936: »Slovenec« ugotavlja, da razpošilja »Ljubljanski velesejem« stenska naznanila in vabila po slovenskih krajih v srbskem jeziku. — Za predstoječi kongres mednarodne komisije za kriminalno policijo napiše dr. Korošec važen, strokovnjaško izdelan članek o nalogah kongresa.

24. 5. 1936: V Ljubljani se vrši ustanovni banovinski shod delegatov JNS, kakor zatrjuje »Jutro«, ob manifestantni udeležbi zastopnikov vseh okrajev. Dr. Kramer in Pucelj sprejmeta samo podpredsedniški mesti, kakršni sta zavzemala pred leti v osrednjem odboru JNS, ko je še štela sedem podpredsednikov. Pirkmajer postane poslevodeči podpredsednik. — V Belgradu zboruje prvič konferenca omladincev JRZ iz vse države. Minister telovadbe dr. Rogić postane predsednik omladincev s soglasno izvolitvijo. — Zaradi odprtja francoske umetnostne razstave v Belgradu je dovolje-

na polovična voznina. Te olajšave se bodo poslužili posebno delegati kongresa JRZ.

30. 5. 1936: »Jutro« poroča, da so na pokopališču pri sv. Križu v Ljubljani postavili nov umetniški nagrobni spomenik, ki ima skupni napis »Za nacijo«, spodaj so pa imena: Žarko Boltavzar, France Slajpah in Stanko Žnidaršič ter datum 1. junija 1924. Nagrobnik je namenjen po zadnjem »Jutra« tem trem žrtvam nacionalne ideje. — Nadalje poroča isti dnevnik, da je te dni državni svet v Belgradu z odločno plenarno sejo proglasil, da so konfinacije kogarkoli, ki bi jih ali so jih že izrekle policijske oblasti, ne da je bil dotičnik prej s pravomočno sodbo obsojen zaradi prestopka potepuštva (§ 158 k. z.), nezakonite in da pristoji ob tako pomanjkljivih pogojih konfiniranim in interniranim osebam odškodnina proti državi.

31. 5. 1936: V Belgradu se vrši prvi kongres JRZ, ki uspe tako dobro, da se novo izvoljeni predsednik stranke dr. Stojadinovič in oba novo izvoljena podpredsednika dr. Korošec in dr. Spaho v navzočnosti delegatov objamejo in poljubijo. — Delegati kongresa JRZ so navdušeni nad slikami francoskih umetnikov, ki razstavljajo v Belgradu.

4. 6. 1936: V zvezi s kongresom JRZ objavlja »Slovenec« pregleden uvodnik, v katerem razlaga, da je JRZ konservativna stranka, ki pa vključuje mimo tega napredne elemente. JRZ ne vodi politike za zeleno mizo, in to niti na polju zunanje, niti na polju notranje politike. Zato je večina slovenskega naroda organizirana v JRZ, in sicer tudi zato, ker hočejo Slovenci biti pod političnim vodstvom, ki je izraz ljudskega zaupanja. — »Jutro« pa trdi, da je pozorno preiskalo vsa uradna poročila o kongresu, pa ni našlo nobenih sledi o izredno važnih resolucijah kongresa.

D.L.:

Iz poljske zgodovine

(Nadaljevanje)

Žalostni sejm v Grodnu je moral sprejeti tudi sklep, da sme imeti Poljska samo še 15.000 vojakov. Rusija pa je imela kar 30.000 mož, a samo Warszawo je »varovalo« kar 8.000 mož, ostali pa so bili razvrščeni po vseh drugih krajih Poljske. Da je naslednik Sieversa, baron Otto Igelström, ruski poslanik na dvoru kralja Stanislava Avgusta v Warszawu, skrbel, da so njemu podložni vojniki krivili poljske hrbe in s pravo »bratovsko« ljubeznijo »vzdrževali red« v tako zavoženi Poljski, je razumljivo.

Vendar Poljaki, ki so čedalje bolj obžalovali svoje prejšnje grehe, tega »reda« niso mogli vzdržati, pravi domoljubi so netili v obupanih sreih odpor proti tistim, ki so jim zasedli domačo zemljo. Letaki, brošure in osebna agitacija so bile taka moč, da niti dobro razpredena ruska policija ni mogla zatreti revolucionarnega gibanja. Najbolj je bolelo Poljake, da so jim znižali vojsko in s tem vzeli odporno moč. Tako je prišlo do prvega upora v brigadi generala Magdalińskega, a glavna vstaja se je začela dne 24. marca 1794, to je bila tako zvana vstaja Tadeja Kościuszka (»powstanie Kościuszkowskie«).

Kościuszkow je bil po rojstvu Rusin, doma tam blizu, kjer je imel svoje posestvo eden največjih poljskih domoljubov, Tadej Reyten. Po poklicu je bil vojak: svoje vojaško znanje si je pridobil v viteški šoli v Warszawu in na vojaških akademijah v Franciji. Prva delitev Poljske ga je tako užalila, da je zapustil Poljsko, odpotoval v Severno Ameriko in se bojeval za svobodo Amerikancev, ki so se hoteli otresti angleškega jarma.

6. 6. 1936: Med »Slovencem« in »Jutrom« se vna me prepri zaradi »pomladitve JNS« in »posrečene- nega starta JRZ«. — Shod slovenskih pripadnikov kmečko-delavskega gibanja v Čabru se ne more vršiti zaradi tega, ker se prijava shoda ne strinja s predpisi zakona o društvih. — Zagrebški nadškof dr. Stepinec določa zrelishe katoličanov nasproti političnim strankam.

7. 6. 1936: Na ljudskem taboru v Mengšu govori dr. Kožulj in Smodej. Dr. Kožulj, ki je bil leta 1933 minister, omenja kruta preganjanja tistih, ki so leta 1933 nosili zelene kravate. Kot tretji govornik nastopi dr. Krek, ki pohvali med splošnim navdušenjem državniške sposobnosti dr. Korošca.

9. 6. 1936: »Slovenec« navaja mišljenje črnogorskega lista »Svobodna misao« o razglasu Ace Stanojeviča ob kongresu JRZ. Po tem mišljenju je bilo v radikalni stranki že pet selitev: prvič ob niškem zborovanju JNS, drugič, ko je Živković odstranil iz vlade Maksimovića, tretjič pod režimom Levitica, četrtič ob odpadu Srskića, petič ob ustanovitvi JRZ, pri kateri je Stanojević odločilno sodeloval.

11. 6. 1936: »Jutro« piše o potrebi novih političnih zakonov, v »Slovenec« pa opisuje »Drin« izkustva demokracije, držeč se Tardieu-jeve aritmetike.

14. 6. 1936: Na shodu JNS v Novem sadu zagotavlja Banjanin, da ni res, da bi bila JNS izginila, pač pa je res, da se je vsa žrtvovala za državno in narodno enotnost in tudi sicer doživela težke izgube. — Na Jesenicah se vrši velik shod, organiziran iz srede delavstva, za razširjeje ljubljanske bolnice in za ustanovitev moderne zdravstvene mreže v Sloveniji. (Nadaljevanje prihodnjič)

V teh bojih se je navzel tistih svobodoljubnih idej, ki jih je potem skušal uresničiti v svoji nesrečni domovini. V Ameriki so razglašali misli, da so po rojstvu vsi ljudje enaki (sam je bil plemič!), da ima vsak človek pravico do življenja, svobode in sreče, da vsaka vlada izhaja iz naroda.

Osem let se je boril za amerikansko svobodo, potem pa se je vrnil v svojo domovino in vstopil v vojsko kneza Jožefa Poniatowskega. Odlikoval se je posebno v bitki pri Dubienki. Kot človek, ki je ljubil svobodo, je bil najzvestejši pripadnik konstitucije 3. maja. Ko je kralj izdal konstitucijo in pristopil k targovski konfederaciji, ni mogel Kościuszkow prenesti te sramote, se odpovedal generalski časti in odšel v zamejstvo.

Igelström je zvedel o poljskih pripravah in je ukazal zapreti nekoliko uglednejših prebivalcev v Warszawu in v Wilnem, obenem pa je začel tudi zbirati rusko vojsko, ki je bila razvrščena po raznih krajih. Kościuszkow, ki se je skrival v bližini Krakowa, je na klic revolucionarjev prišel v Krakow kmalu po odhodu ruske posadke.

Dne 24. maja leta 1794 je na krakowskem glavnem trgu (»rynek«) general Wodzicki zbral poljsko vojsko, katero je navdušeno pozdravljala zbrana množica. Pred vojsko je stopil Kościuszkow, kateremu so takoj vsi prisegli kot najvišjemu načelniku oborožene sile. Sam je tudi prisegel, da prevzame čast samo za obrambo domovine, da se ji povrne neodvisnost in celota. Potem so na rotožju podpisali listino vstaje, v kateri so podčrtali rusko in prusko nasilje, obsodili trgovci-

Ob velikem slovenskem slovarju

(Nadaljevanje)

Da se je pri nas tuja besedna navlaka tako razlezla, je gotovo kriva neke vrste strahovlada, ki so jo uvedli tujebesedniki. Kajti vsakega, ki bi ne razumel vsega skrotovičenja tujebesedja, skušajo zaznamovati kot neizobraženega, takorekoč nesposobnega za »boljšo« družbo. In ta strah, biti zanamovan kot manjizobražen, še povrh od ljudi, ki jim je morebiti srednja šola pustila v možganih nekaj latinskih, časnikarščina pa nekaj romanskih in angleških besed, večina v nejasni predstavi, ta strah je upogibal že tako preveč upogljivega našega človeka, da je mučil s tujo navlako sebe in druge. Če pa se to ni zaleglo, je vzdignil tujebesednik svarilni prst in pomignil: glej, Nemci delajo vendar tudi tako! Kar je bilo seveda v takih stvarih za podložno miselnost zmeraj zadnja sodba zadnje stopnje.

Nam Slovincem pa tujke iz klasičnih in zahodnoevropskih jezikov še niso bile dovolj. Poleg nemških, ki jih je donasalo vojaštvo, uradništvo in promet, smo začeli prevzemati še slovanske, ali celo take, ki jih drugi Slovani sicer rabijo, ki pa niti slovanske niso. Vtihotapljali so nekateri v naš jezik besede, ki jih ljudstvo nikoli ni poznalo in jih tudi danes ne pozna. Izrivali so lepe domače besede, nadomeščali jih s tujimi, ubijali tvornost slovenščine, potem pa to osiromaševanje po načrtu imenovali — obogatitev.

Zapisali smo že in dobro se zavedamo, najmanj kolikor vsakdo drugi, da je jezik organičen pojav. Še na misel nam torej ne more in ne sme priti, da bi organični razvoj jezika zavirali. Toda v vsak organizem lahko zaidejo bolne klice, ki ga slabe in pohabljaajo. Kajti v nasprotju menda z vsemi drugimi jeziki na svetu niso dali pri nas razni stapljači, hlapčevske nature, ki zmeraj škilijo drugim in šele potem ugibajo, če je domača setev dobra, da bi se bila slovenščina organično razvijala. Menda samo pri slovenščini je smel priti vsak hip neuk ali politično nepošten človek, pa nam začel izrinjati jasno, zvočno, smiselno domačo besedo in jo nadomeščati s tujo, brezizrazno za slovensko uho. Celo slovenske besede, ki so hkratu tudi slovanske, so nam hoteli zamenjati za tujke, ki so si jih Hrvatje ali Srbi izposodili od Madžarov ali Turkov.

Ta tuji plevel pa duši naš jezik in mu jemlje vso tisto izrazitost, ki je je naš ljudski jezik, torej naš pravi slovenski jezik, tako bogat. Ko naš človek loči med plavcem in plavalcem, skakačem in skakalcem, vozačem in voznikom, pa bi mu hotelo neuko in stapljaško pisaštvo natvesti en pojem za drugega in tako maličiti našo izrazno sposobnost. Ko Slovenec loči varen in gotov, so seveda taki ljudje morali prevzeti hrvaško italijansko izposojenko siguren za oba pojma, pa spet ne čutijo, da pomeni ta privlečena beseda osiromašenje, in prav tako se ne zavedajo, da nam je bolj tuja, kakor nemška narečja izposojenka žiher, ki je na vse povrh etimologično iz istega vira. Tako je prišel k nam tisti gobasti podvig, ki ga vsakdo drugače rabi, enkrat v ruskem, drugič v ne vemo kakšnem pomenu, da bi nam skraj-

lahko nadomeščal naš krepki oné in onegav — če bi bilo to treba seveda. Tako so nam začeli izrivati slovenski nasledek s tujo posledico, malost ali maloto z malenkostjo, odložiti z odgoditi, bol, bolezen z bolestjo, (po)snetek s snimkom, očiten z očividnim, vodnika z vodičem, število z brojem (nebrojen). Saj so začeli nekateri jugoslovenci pisati zadnje čase celo planinarstvo. Kajti ta hrvaška, v nemškem duhu krojena oblika jim je, kakor kolodvor, za njihovo uho brez slovenskega posluha lepša od slovenske. Naj takoj tu omenimo, da nima noben pameten človek nič zoper take slovanske besede, ki so našim po osnovi in pomenu sorodne in ki izpolnjujejo v našem besedišču vrzelj. Tako na primer je popolnoma opravičljiv iz rusčine sprejeti samostalnik **spor**, ko imamo v slovenščini glagol prepirati se, **spreti se**, saj če bi ga ne imeli iz rusčine, bi ga bili najbrž poleg **razprtije** prav takega sami naredili. Toda to pravilno misel je nevednost in manjvrednostna zavest naših pismoukov prevladala v njeno nasprotje. Pri tem so šli tako daleč, da so nam za dobre stare slovenske besede, ki so hkratu tudi slovanske, začeli vsiljevati ne samo hrvaške germanizme (predbacivati = vorwerfen za očitati je zadnje čase že nekoliko zginil, zato smo pa menda kot nadomestilo dobili predbežno = vorläufig za zazdaj, polnomočje = Vollmacht za pooblastilo, kolodvor = Bahnhof za postajo itd.), ampak celo turške, madžarske in arabske besede (boja v troburšnici, vatra v Vatroslavu, budalo, lopov itd.). Dovolj je bilo, da je bral tak odtujeni nam človek kako kar najbolj tuje zvečečo besedo v srbskem ali hrvaškem časniku, in bolj ko mu je bila tuja in morala biti tuja, bolj imenitna se mu je zdel.

ške konfederate in ugotovili nesrečno stanje države po drugi delitvi.

Vstaja je bila namenjena prvotno samo Rusiji; ako bi se jim bilo posrečilo pregnati iz dežele ruske čete, bi bili prišli na vrsto Avstrija in Pruska.

Prva naloga Tadeja Kościuszka je bila, da prepreči koncentracijo ruskih čet.

Z raznimi majhnimi oddelki, s kosami in sekirami oboroženimi kmeti, z dvanajstimi topovi je Kościuszko — bilo je okoli 4000 vojakov in 2000 kmetov proti 5000 dobro izurjenih vojakov — 4. aprila začel bitko pri Racławicach, vasi v bližini Krakowa, in srečno zmagal.

Ta zmaga ni bila odločilna in tudi ni pognala ruskih čet iz Poljske, vendar je pospešila vstajo v Warszawi in v Wilnem. Tudi ljudje so začeli čimdalje bolj vstopati v Kościuszkove vrste.

V Warszawi je vodil meščane čevljar Jan Ki-

liński, ki je znal meščane navdušiti in prepričati, kako velike važnosti je za meščana konstitucija 3. maja. Zato so se mu prav radi pridružili.

Igelström je vedel, da nameravajo meščani napasti ruske vojake, zato je hotel zasesti arzenal in poljsko posadko pregnati. Kiliński pa je hotel preprečiti njegovo namero in pospešiti vstajo v noči od 17. na 18. april.

Glas cerkvenih zvonov je zbudil poljsko posadko, meščani pa so oboroženi prihiteli pred arzenal, da bi ga branili pred ruskimi vojaki. Začelo se je klanje: Rusi so se podali. Igelström je zbežal, pustivši poslaniško blagajno in arhiv. Zvečer dne 18. aprila ni bilo v Warszawi več Rusov razen 1.500 ujetnikov in 2000 trupel. Revolucionarji so izgubili tudi okoli 1000 ljudi.

V Wilnem je polkovnik Jakob Jasiński razorožil in ujel ruske vojake.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Opazovalec

Katere pokrajine so najbogatejše?

Vsi državni obračuni dohodkov in izdatkov leto za letom spričujejo, da plačujejo razmeroma največ davkov Slovenija in še nekatere prečanske pokrajine. Tudi dohodki, katere ima država od monopolov, železnice in tako dalje, so v teh pokrajinah največji.

Naravni nasledek tega stanja je vsak dan večje siromaštvo Slovenije in propadanje njene civilizacije in kulture.

Teh dejstev danes sploh nikdo več ne poskuša tajiti, ker vpjoch številke tega pač več ne dopuščajo. Zato pa je tem bolj zanimivo, kakšno prepričanje so imeli in ga najbrže še imajo Srbi o bogastvu posameznih pokrajin. O tem obstoji dokument, ki je nad vse poučen.

Radikalna stranka je namreč v decembru leta 1928, izročila tajniku HKS dr. Juriju Krnjeviću posebno spomenico, v kateri je izrazila svoje naziranje, kako bi moglo priti do zopetnega sodelovanja med radikali in HKS. Točka 5. te spomenice obravnava državne dohodke in izdatke ter se glasi dobesedno:

»V pogledu državnih bremen in državnih dohodkov je Radikalna stranka pripravljena izvršiti revizijo in ponovno razdelitev vseh bremen, vseh doklad in vseh izdatkov. Radikalna stranka je mnenja, da se ne sme dopustiti izrabljanje ene pokrajine zaradi drugih pokrajin. Radikali so prepričani, da so srbske pokrajine Vojvodina, Srbija in Južna Srbija najbogatejši del naše države in da morajo ravno ti deli dajati večje žrtve za siromašnejše predele, ki se nahajajo v glavnem v prečanskih pokrajinah, kot so Bosna in Hercegovina, Dalmacija, Črna gora in posamezni deli Hrvaške. Potemtakem je izključena vsaka misel na izkoriščanje teh pokrajin in izkoriščanje njihove gospodarske moči. Če v teh vprašanjih ni bilo sporazuma, so radikali pripravljene vso stvar podrobno preučiti in urediti sporazumno s Hrvaško kmečko stranko.«

V tej spomenici je torej največja srbska stranka čisto določeno povedala, da prav dobro ve, kje je bogastvo doma in kje more država iskati svoje dohodke. Žal pa se ta stranka, ki je pred diktaturo imela največjo moč v državi in tudi diktaturo podpirala zlasti z ljudmi iz svojih vrst, pri uprav-

ljanju države ni ravnala po teh dejanskih razmerah.

Edina rešitev iz tega stanja pa je odprava centralizma in popolna finančna samostojnost Slovenije, ki bo dajala osrednji upravi le to, kar bo na njo razmeroma odpadlo za stvarne potrebe te uprave. Vsak dan podaljšanja sedanjega stanja pa pomeni za nas samo škodo in edinole škodo!

Ob jugoslovenstvu ni upanja za nas

Naši javnosti je znana vsa siromaščina našega železniškega vprašanja sploh in vprašanja ljubljanske glavne postaje posebej. Tudi mi smo že dovoljkrat opozorili nanje. Opozorili smo pri tem zlasti na to, da bi bilo dovolj denarja za prav korenito rešitev vseh teh vprašanj slovenskega prometa, če bi nam ne bila usoda naklonila jugoslovenskega unitarizma, katerega osnovno in edino vodilo je, naj gre ves slovenski denar v Belgrad, odkoder ni pota nazaj.

V zadnjem času je bilo precej zborovanj in posvetovanj glede preureditve ljubljanske glavne postaje in poglobitve proge, ki je v svoji sedanji ravni poglavitna ovira za razširjenje in uspevanje Ljubljane. Na tistih zborovanjih je bilo tudi natančno povedano, koliko bi stala taka preureditev: nekako toliko, kolikor znaša letni čisti dohodek slovenskih železnic. Unitarističnemu jugoslovenstvu bi se bilo treba torej samo za eno leto odreči dohodku, ki bi mu ob resnični enakopravnosti tako ne šel, pa bi slovenska Ljubljana lahko zadihala. In naš slovenski človek bi dobil dela in kruha vsaj za kratko dobo za svoj denar.

Toda — zmeraj smo si bili prav mi na jasnem, da ne bomo od unitarističnega jugoslovenstva nikoli dobili ne samo, kar nam gre, ampak niti delca tistega, kar nam gre. To naše mnenje ni mogoče kak prazen predsodek, osnovano je v kar najstvarnejšem opazovanju vse jugoslovenske unitaristične gospodarske politike. Vseh 19 let u-e-dinjenja je Slovenija zapostavljana, in vseh 19 let se dokazuje to zapostavljanje z leve in z desne. Celo jugosloveni sami si ga ne upajo naravnost tajiti, kvečjemu olepšujejo ga češ, da naj pač višja kultura več plačuje. Kajti kultura, vsaj slovenska, to je za jugoslovene stvar, ki jo je treba obremeniti, da se ne bi preveč razvila in da jo bo laže »likvidirati tiho in postopno«.

vičljiva izposojenka. Naše jezikovno izročilo ima v tem pogledu za vodilo, da trebi celo izposojenke, kolikor se niso z našim jezikom, zlasti tudi v raznih izpeljavah in besednih zvezah, popolnoma zlate. To izročilo je gotovo dobro, lahko ga v celoti obdržimo, k večjemu če naj opozorimo na pristranskost glede nemških in drugih izposojenk. Tako smo na primer izgnali popolnoma nemški glih iz književnega jezika, a še zmeraj se šopiri v njem turški baš, menda samo zato, ker ga rabijo tudi Srbi.

Če pa že tujko sprejememo, jo sprejemimo tako, kakor zahtevajo to zakoni našega živega jezika, torej ne etimološko pravilno. (Jasno je, da tuja lastna imena praviloma ne morejo štetiti sem.) Tujka, pisana v svojem prvotnem tujem pravopisu in izgovoru, naj nam bo zmeraj sumljiva.

Vsi veliki pisatelji so bili tudi veliki čistilci svoje materinščine, ali naravnost povedano, v izrazu in besedišču so se skušali kar najbolj približati ljudskemu jeziku. Znano je, kako je Shakespeare uveljavil besedišče angleškega preprostega ljudstva v takratni dolgočasno napeti uradni angleščini, znano je tudi, da so šli Goethe na Nemškem, Puškin in še vsi drugi na Ruskem isto pot. In mar ni še nihče pomislil, ko je bral Prešerna, kako živ, res ljudski je njegov jezik, če ravno je pisal v njem in govoril z njim, ko je slovenščina v knjigi še komaj shodila. A Prešeren je bil tudi tisti, ki se je v enem svojih prvih sonetov posmehoval »Ptujobesedarjem«!

Tista čobodra, ki jo je Prešeren smešil, ki jo je Cankar prav tako odločno odklanjal, tisto se imenuje danes »razvoj« našega jezika. In če kdo čobodravščino odklanja, pride na sum, da

Zato je tudi zastoj in pri unitarističnem sestavu tudi ostane zastoj ves naš boj za bolnišnice, za vseučilišče, za železnice in ceste, za enako mero pri razdelitvi javnih bremen. Ne bomo dobili vsega tega, dokler nam bo jugosloven rezal naš kruh. Zato pa tudi naš boj nima drugega pomena, ko da budi v ljudeh zavest krivice in da jih zlasti prepoji prav do zadnjega s spoznanjem, kdo je kriv vseh teh naših nadlog: tisti namreč, ki so z delom in glasovanjem za unitaristični državni sestav omogočili to brezprimerno izkoriščanje naše domovine in našega ljudstva.

In dokler je teh in takih med nami in dokler bo visel nad nami smrdljiv plod njihovega dela — dolejš pustimo vsako upanje.

A — seveda! — takoj bo denarja tisti hip, ko bo Slovenija smela s svojim denarjem sama upravljati, ko bo imela svojo popolno finančno avtonomijo in ko ji ne bo treba plačevati v Belgrad več, kakr plačujejo tudi drugi.

In to je naš cilj, ker hočemo živeti kot enakopraven, svoboden narod, ki hoče s plodovi svojega dela sam razpolagati.

Od priznanja k dejanju

Vedno več jih je, ki izražajo zadovoljstvo nad našim listom. Oglašajo se tudi novi naročniki — dokaz, da si misel, ki jo zastopa list, vedno bolj utira pot. S tem so svoje soglašanje praktično potrdili. — Obračamo se še do tistih, ki odlašajo, da storé enako. Simpatije so sicer nekaj lepega, ali samo od njih ne živi nobeno gibanje. Treba je tudi žrtve. Stare naročnike in prijatelje prosimo, naj nam pošljejo naslove oseb, o katerih mislijo, da ga bodo naročile, ako ga jim pošljemo na ogled. Kdor se ne misli naročiti, naj list vrne z opazko: Ne sprejemem. Najlepša hvala vsem, ki se bodo odzvali.

Uprava in uredništvo.

Lk: Donesek k monopolizaciji učnih knjig

Piscu teh vrstic je nedavno prišla v roke učna knjiga, ki jo je spisal neki učitelj Ljujič. Knjiga je namenjena nemškim ljudskim šolam za zemljepisni pouk in nosi naslov »Unser Heimatland mit Erdbeschreibung und Atlas des Königreiches Jugoslavien«. Na isti strani, kjer je natisnjen ta naslov, moremo razbrati, da je knjiga izšla letos v Belgradu, in sicer že v enajsti, popravljeni izdaji. Kako »korenito« je bila ta izdaja popravljen, pove že naslov knjige sam. Naslovna stran nam tudi pove, da je to knjigo po priporočilu prosvetnega sveta odobrilo prosvetno ministrstvo za četrti razred ljudskih šol.

Oglejmo si zdaj malo to knjigo! Opisane so v njej vse banovine, zadaj pa so zemljevidi, ki prikazujejo vsako banovino posebej, a celotnega zemljevida Jugoslavije v knjigi ni. Prva je v knjigi opisana dravska banovina. V tem poglavju najdemo več prav zanimivih odkritij. Tu beremo na primer, da imamo v Ljubljani razvaline stare rimske trdnjave, odkoder je lep razgled po mestu in okolici. Častitljivi ljubljanski grad je torej po avtorjevem »odkritju« nekdanja rimska trdnjava, in zob časa je ta grad že popolnoma razjedel... In veste, kje v naši banovini pšenica najbolj uspeva? Ob reki Krki pri mestecu Černomlju in v Primorju! Zemljevid ob koncu knjige nam sicer

In takorekoč neogledano jo je presadil na domačo njivo, plevel za klasje, ljuljko za pšenico.

Zato so slovanske tujke slovenščini dostikrat bolj škodovale, kakor mednarodne. Kajti zadnjim se vidi tuji izvir na prvi pogled. Človek se ji torej laže ogne. Pri prvih je to težje, in tem težje, čim bolj se zde na zunaj sorodne. Predstava, ki jo vzbujajo, se ne krije s predstavo, ki jo je človeku vcepil materni jezik. Mešajo torej pojme. Pri zmešanih pojmi pa ne more priti do jasnih predstav in še manj do jasne vsebine.

*

Ubijanje izrazitosti jezika ima seveda za prvi, neposredni nasledek, da ubija tudi čut zanj, tisti usvarjajoči nagon, ki omogočuje preprostemu človeku, da zmeraj samostojno najde najprimernejši izraz za sleherni pojav, brž ko ga je domel, ko ga torej rabi. Tisti čut, ki je če že ne mrtev, pa vsaj ohromel pri človeku, ki mu je po eni strani pomanjkanje spoštovanja pred materinščino, po drugi pa polovičarska izobrazba in sprejemanje civilizacijskih vrednot in nevrednot skozi tuje jezike, predvsem pa skozi tujo miselnost, uničila njegovo jezikovno tvornost.

Tako je nastala izpačena govorica, ki bi hotela oblikovati dušo in um, ki ju pa samo obubožuje in zmanjšuje ljubezen do naroda in njegovega izročila. Kajti temu more biti posredovalec samo živi jezik, ne pa kaka umetna tvorba za politično-poslovno rabo.

Dobro se zavedamo, da je včasih težko določiti, kedaj je kaka beseda tujka, ki naj ostane zategadelj našemu besedišču tuja, in kdaj opra-

hoče naš jezik osiromašiti — ko da bi bilo blato bogastvo čiste vode. In seveda išče čobodravšček v teh privlečenkah tenkosti in otenkov in inčič, ki pa niso drugje, ko v njegovem slabem posluhu in umski nezadostnosti ter odtujenosti materinščini.

Dejansko se je naš knjižni jezik ljudskemu jeziku prav s tujkami v marsikaterem pogledu odtujil, bolj odtujil, kakor je za knjižni jezik potrebno in dobro. Mislimo, da je tudi temu tujkoljubju pripisati, če je naš literarni feljton — tu pa tujki namenoma rabimo! — tako puhel, ponajveč igračkanje z domisleki brez vsebine, z besedami brez teže, s pojmi brez predstave.

Zategadelj je tudi postal naš knjižni jezik nekaj izumetničenega. Umeten jezik ne sega nikoli v dušo in do srca, tak je zakon človeške narave. Govorite s preprostim človekom, pa bote videli, kako nagonsko odklanja pisce, ki so preveč podlegli žurnalščini, temu smrdljivemu cvetu na košenini naše jezikovne kulture. Še več se lahko reče. Tak jezik naravnost pomaga, da se širi knjižna plaža. Res da njen jezik ni nič boljši. Ali preproščina misli in dogajanja omogočuje preprostemu bralcu, da lahko sledi besedilu — saj nima nobene zgube, če preskoči kako nejasno misel, kolikor je seveda sploh skrita v neživi besedi.

Nimamo torej druge izbire, ko da ali vlačimo nepotrebno tujo navlako naprej in s tem poglobljamo predpad med knjižnim in ljudskim jezikom, ali pa da se vrnemo k temu. Kajti navsezadnje mora ostati in bo ostala tudi pri nas ljudska govorica zadnji vir knjižnega jezika.

(Konec prihodnjič.)

pove, da Črnomelj ne leži ob Krki, a to bo najbrž pomota... In čemu smo se jezili nad nesrečno rapalsko pogodbo, ki nam Primorja vendarle ni vzela! Dalje beremo v knjigi, da v Litiji še vedno kopljejo svinec. Slovenski avtorji knjig menda lažejo, ko pravijo, da je ta rudnik opuščen. O dravski banovini končno le še to, da po Savi plovejo splavi od Ljubljane do Zagreba (Ljubljana leži torej ob Savi!), na Dravi pa vidimo pri nas razen splavov tudi parnike! — Oglejmo si sedaj še nekaj »znamenitosti« savske banovine! Tu omenja avtor, da ležijo »Žumberačke Planine« (Gorjanci) ob meji drinske (!) banovine. K savski banovini spadajo otoki Krk, Rab, Pag in — Reški in Bakarski zaliv! Ko našteva avtor zgodovinske znamenitosti krajev, navaja ob omenitvi Zagreba tudi ime Matije Gubca, o katerem pravi, da je bil »Anführer des nationalen Dorfaufstandes, nachdem (!) er auf eine schreckliche Weise gemartert war«.

Toda škoda je časa in truda, da bi se s to »učno« knjigo še dalje ukvarjali. Te vrstice naj bodo samo v opozorilo slovenski javnosti, da se nam z monopolizacijo učnih knjig obetajo časi, ko bodo tudi slovenske šole trapile učence s tako »učenostjo«. Med avtorji monopolnih knjig se bo nedvomno pojavilo še več takih Ljujičev, ki bodo imeli v Belgradu dobre zveze.

Glede na stiske in potrebe našega časa bi bilo vsekakor potrebno, da bi se znana molitev »Kuge, lakote in vojne...« izpopolnila nekako takole: »Kuge, lakote, vojne, centralizma in monopolizacije učnih knjig reši nas, o Gospod!«

Ali ste poravnali naročnino?

Dr. Puc in svoboda

G. dr. Dinko Puc, ki je »sodeloval« kot imenovan ljubljanski občinski predsednik pod različnimi diktatorskimi režimi, ki je kot imenovani ban dravske banovine »vodil« znamenite »svobodne« petomajske volitve, ta dr. Puc se v zadnjem času neverjetno ogreva za svobodo. V zadnjo številko svojega lista, ki ga imenuje »Slovensko besedo«, je napisal kar uvodnik o njej.

Najbrž bo z dr. Pucovo svobodo nekaj podobnega, kakor z naslovom njegovega lista. Kakor je njegova »Slovenska beseda« prav za prav le jugoslovenska, tako je jugoslovenska tudi njegova svoboda. Jugoslovensko svobodo pa poznamo: predstavniki dveh državnih narodov od treh v ječi in konfinaciji.

In tej jugoslovenski svobodi je Puc vneto služil. In še bi ji služil, če bi mu bilo dano.

Prav ima dr. Puc, boj za svobodo človeka je potreben. Toda ta boj se ne more vršiti zgolj pojmovno. Bojevati ga je treba zlasti zoper vse tiste, ki so načelo svobode ne samo zatajili, ampak ki so se tudi udinjali zatiralcem svobode in jim pomagali, da so svobodo ljudstva uničevali, da so zaničevali in teptali naše narodne in človečne, naše stvarne in pravstvene pravice.

To se pravi, da govorimo še bolj določno in razločno: ne more biti resničnega in uspešnega boja za svobodo, dokler ne potisnemo v stran vseh oprčnikov in valptov njenih zatiralcev.

Janez Kocmur:

K Tumovim spominom

(Nadaljevanje)

Mihajla Pupina je naredila Amerika za gospoda duha, za učenjaka svetovnega slovesa. Tako ponosni smo nanj, da imamo kar dve knjigi o njem. Kako ganljivo je govoril o velikem možu pokojni prof. dr. Valentin Rožič ljubljanskim vajencem. Pa o Tesli, Edisonu, Masaryku, Mac Donaldu, ki da so vsi postali iz nič nekaj. Vas vsaki ima maršalsko palico v žepu, je dejal. Naj le poskusi kdo od tistih vajencev pot, ki so jo hodili imenovani možje! Maršalska palica se bo hitro spremenila v drugačno palico.

Blagor Pupinu, ki se ni držal tolikanj priporočane in čašcene ravne poti: blagor Ameriki, ki ga je nam dala. Drugod bi bil končal najbrž drugače, zaradi pečatov in podpisov. Napisanih in popisanih bi bilo o njem več in drugačnih knjig, ne samo dve. Blagor tudi Tesli, Masaryku in vsem drugim, ki nam jih dajejo za zgled, ne povedo pa, kako bi bilo tisto s paragrafi. Slavimo tudi zemlje, ki so dale te može, in posnemajmo njih paragrafe. Odpravimo najprej carino na plodove duha.

Ravna pot je najkrajša, če vodi naravnost do cilja, iz česar pa še ne sledi, da je tudi najboljša. Gornji primeri dokazujejo, da je kriva včasih veliko boljša. Ravno pot priporočajo samo iz zadržke, da je manj besedi in ker beseda nič ne stane. Onkraj ploča hodijo sami po krivih potih. Za pešca je ravna pot silno dolgočasna. Vsi reveži hodijo peš. Ravne ceste ni nikoli konec. Pogled po njej naprej in nazaj utruja, ubija. Naj potuje po ravnih cestah, kdor ima avtomobil.

Na vijugasti cesti popotnik marsikaj vidi in se nauči. Če sreča na njej ljudi, ki so mu priporočili ravno cesto, naj se naredi, kakor da jih ne vidi. Zaveda naj se, da so grešniki, kakor je

Res, da more in da si upa pisati dr. Puc o svobodi in o boju zanjo, to je dokaz, kako je padla nizko naša kulturno-politična raven v znamenju jugoslovenstva.

Zdaj manjka samo še, da bo prihodnjič kedaj preonegavil dr. Puc svobodo v jugoslovensko unitaristično čednost, ki so seveda tisti separatistični Slovenci in Hrvati zoper njo.

Mali zapiski

Prepovedani časopisi.

Državno pravdnisivo v Zagrebu je prepovedalo prodajati in širiti tele časopise:

1. št. 1 polmesečnika »Rakovica«,
2. št. 3 mesečnika »Kultura«,
3. št. 2 mesečnika »Putokaz«,
4. št. 1 časopisa »Naš vjesnik«.

Vsi ti časopisi izhajajo v Zagrebu.

Zgled uradne slovenščine

Občinski urad neke velike občine na Gorenjskem je poslal sledeče vabilo nekemu: »G. B. A. iz Rovte Vabi se Vas, da se udeležite komisijskega občinskega ugleda pri g. T. J., kateri se vrši dne 20. 8. 1973. t. j. danes ob pol 1. uri popoldne na licu mesta pri T. J. Ako se povabilu ne odzovete se bo smatralo, da nimate ugovora proti postavitvi sadne sušilnice, ter se bo prosilec od strani Vaše udobrilo.«

Kaj ko bi se naše občine malo pobrigale za pravila slovenske slovnice. In če bi njihovi tajniki vsaj pisali tako, kakor gotovo govore, kadar nimajo nad seboj žurnaljskega in birokratičnega zgleda in pritiska.

S šolske oglasne deske.

Iz Maribora nam piše dijak o oglasni deski na tamošnji državni realki: »Na tej deski je pribitih več »Natečajev« za sprejem gojencev, med njimi za abituriente z Visoke montanistične šole v Leobnu in Pomorske akademije v Dubrovniku. In čudno, ne bi pričakovali, da je avstrijski dopis pisan slovensko, jugoslovanski pa srbskohrvaško. — Nič čudnega, dokler se bo slovenski denar odtekal v potokih, nazaj pa prihajal po kapljah. V programu nacionalnih ljudi je ne samo popolno obubožanje Slovenije, nego tudi uničenje vsega, kar je slovensko. Tiha in postopna likvidacija pravi jo temu, kar smo že nekajkrat pribili.

Hrvatje in konkordat.

O stališču Hrvatov v sporu zaradi zakona o konkordatu je bilo precej govorjenja. Stališče Hrvatov je pojasnil dne 18. t. m. »Hrvatski dnevnik«, ki je glasilo bivše hrvaške kmečke stranke, torej dejansko glasilo Hrvatov. Zanimivo je to stališče zaradi svoje brezobzirne načelnosti. Zato ga priobčujemo:

»Če že ravno kdo želi vedeti za naše stališče do konkordata, mu povemo to naravnost. Mi gledamo na konkordat prav tako, kakor gledamo tudi na druge zakone, ki so sprejeti brez sodelo-

on sam. Na ovinku lahko sklesti kako jabolko, toda naj pazi, da ga kmet ne vidi. Če ga zaloti njegov sosed, nič hudega; ta mu bo še prijazno namežiknil, pa mu nemara dal celo krepelce, da jabolko še bolj oklesti. Sosedje žive dandanes v najlepšem prijateljstvu in slogi; drug drugemu pomagajo, vsak želi vsem samo najboljše.

To jim je od dobrih časopisov in še boljših vodnikov. Če odjadra oblak iznad fare brez škode, v sosednji pa pobije toča vse, govore vsi kakor en mož: Zvonili smo, pomagalo je, hvala Bogu! Kaj jim mar, da so sosedje tudi zvonili. Tu in tam pa le pade kako jabolko nekoliko dlje od drevesa. Posebno zadnji čas postajajo jabolka nekam neposlušna. Kar nič se ne zmenijo za stari in lepi pregovor. Sad se kotali v dolino, drevo pa ostaja na vrhu. Množice začenjajo svoja pota. Odraste posameznik, odraste ljudstvo — vodniki se pa čudijo, da to ne mara več hlače zadržati preklanih.

Tudi velika zgodovina ne hodi ravne poti. In iz nje se vendar učimo. Vsaj morali bi se. Kajpak da ne iz tiste lepo nakodrane in poštopane, v sukno do vratu spodobno zapete, ki jo ponujajo znanstveni ortopedi in literarni medicarji. Prava zgodovina nima ustnic namazanah z medom, nego je neumita in razmršena, nohte ima blatne in dolge ko kremplje, umazana je in razcapana, smrdi po znoju in krvi. Glas njen je vse prej ko prijazen. Večkrat so jo že zaprli in postavili Brdavse pred vrata. Ko so pa pogledali, če že spi, o njej ne duha ne sluha. Zadnjič je pripovedoval velik otrok malim, da je še vedno notri, obiske ima pa prepovedane.

Tista druga ima samo njeno ime, drugače ni z njo nič v sorodu. To lepo umivajo in prikupno češejo, strižejo jej nohte, mažejo ustnice in obrvi, oblačijo jo v dolga krila, da ni pohujšanja, in sploh ravna jo z njo kakor se spodobi. Med ljudi jo puščajo le v zanesljivem spremstvu.

Pota mnogih planetov so že davno znana, za stran zgodovine je pa še prepirl. Njena pota so

vanja hrvaškega narodnega zastopništva. To je naše načelno stališče, četudi sicer ne moremo oporekati, da so akcijo zoper konkordat začeli zlasti velikosrbski šovinistični krogi v svojem sovraštvu do katoliške cerkve in vere, ki je obenem vera večine hrvaškega naroda in kateri ne grozi od Hrvatov nobena nevarnost.«

S Save

Pred dobrim tednom sem bil na Savi, da se nekoliko ohladim. Vreme je pa nagajalo, da so ostali kopalci večinoma zunaj vode. Tudi sam ležem na breg. Mimo pride gospa, bivša učiteljica, sedaj soproga trgovca, in se ustavi ob gruči deklet v moji bližini. Začne se razgovor, najprej vesel in glasen, potem tišji in resnejši. O slovenstvu in Slovencih. Zvem, da so deklice učenke s šentjakobske šole v Ljubljani. Vse so zavedne jugoslovenke. Sokolice — Slovenke, ne, to pa ne. Gospa se čudi, ugovarja, dokazuje, da kdor ni dober Slovenec, tudi ni dober državljani. Naštevajo gospodarske in druge krivice, ki se godijo Slovincem. Zaman. Naša učiteljica nas uči drugače, so hitele. »Da, vi tega še ne razumete«, dé naposled gospa. »Ko si boste same služile kruh, boste govorile drugače.« Bob ob steno. Hotel sem se vmešati, pa nas je pregnala bližajoča se nevihta. O, kako prav je imel Cankar s svojimi Hlapci! — o —

»Na zahodu nič novega«

Pred leti je izjavil Mussolini Dollfussu, ko je ta bil pri njem v Rimu na obisku, da najmanj deset let ne bo nobene vojne. Izjavo so prinesli vsi listi z debelimi črkami. Ne celi dve leti za tem se je pojavila Abesinija, leto pozneje Španija in zdaj prihaja na vrsto Kitajska. Napadalec so povsod diktature s fašističnim režimom. Žrtve državljanske vojne v Španiji so strahotne na obeh straneh. Samo število ubitih žensk, otrok in starcev gre v stotisoče. Prvi vidni uspeh je prepoved rabe baskovskega jezika po »nacionalistični« vladi.

Nemška propaganda v Jugoslaviji.

Berlinska »Europäische Korrespondenz«, ki izhaja pod pokroviteljstvom nemškega propagandnega ministrstva v več jezikih, je začela julija izhajati tudi v hrvaškem jeziku. Glavni urednik in izdajatelj njen je neki T. Skenderides. Izhaja tedensko. Pisana je v čisto fašističnem duhu.

»Društvo narodnih manjšin«.

Po »Istri« z dne 13. t. m. je »Društvo narodnih manjšin« v Ženevi prejelo v 18 letih obstoja nič manj ko 846 uradnih spomenic, ne vsehvi tisoče vlog, ki so jih poslali v Ženevo posamezni optimisti. »Samo 7 jih je bilo tako srečnih«, pravi list, »da so se pririle do najvišje oblasti Zveze narodov, do Vrhovnega sveta. Ostalih 839 pa je bogve kje.« Pod varstvo narodnih manjšin spadajo tudi koroški Slovenci, medtem ko Italija ni podpisala v tem pogledu nobenih obvez.

Urednik in izdajatelj: Tone Fajfar v Ljubljani.

pa kakor na dlani. Gedeon je ukazal soncu, naj obstoji: Kserks je dal bičati morje z verigami, da bi bilo mirno, zgodovini pa ukazujejo s pestjo, kako naj hodi in kod. A ona se ne zmeni, kakor se nista zmenila ne sonce ne morje. Razodetniki sončnega sistema so postali žrtve svojega odkritja, padajo tudi glave kažipotov po zgodovini prihodnosti. Padajo tudi glave mrtvih. Toda duh njihov je pred razvojem, in kadar se ta strne s spoznanjem množice, bo konec lažnih prerokov, tedaj se odpre v zgodovini novo poglavje. Tedaj postane naš vek stari vek.

Toda vrnimo se nazaj k cigaretam. »Memphis« je tedaj veljala v postavni trgovini štiri vinarje. Toda kje je tedaj bila postava! Meč so ji odvzeli, tehniko iz bakra zaplenili, gladna in bosa se je potikala od pisarne do pisarne. — Pod roko so plačevali »Memphis« po kroni. Pri zamenjavi za blago je poskočila njena cena še za kako nadstropje odstotkov. Lastnika tobaka za pipo so zavidali očanci iz devetih fara.

V zaledju je bil frontni vojak navadno govedo, številka. Tu niso dajali tobaka in ruma, tu so bile gospodar »etapne svinje«. Pazili so nanj le, kdaj pride na vrsto. Pa so se znašla dobra srca v bolečini nad tako krivico. Osnovala so odbor, ki se je krstil na vsega spoštovanja vedno ime »Damenwohltätigkeitskomitee«. Dolgovezen naslov, kakor tisti od »Zentralnachweissbureau«-ja. Po namenu sta bila zelo različna, po delovanju pa hudo sorodna — zaradi svoje skrivnostnosti.

Pravila odbora mi niso bila znana, če je sploh imel kaka pravila. Členice je imel samo štiri, čisto nemške in hudo patriotske. Poznal sem samo predsednico, gospo M. K., ženo višjega državnega uradnika v poklju. Zelo hvalevredno je bilo od članic tega dobrodelnega odbora, da niso hodile od hiše do hiše, nego so zlagale denar med seboj. Tako je šlo brez zamude in zamere, tudi je ostalo vse tako rekoč med žlaho. Resnična dobrota je skromna, ne hodi na mernik. (Dalje prihodnjič)